СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 264. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 24-го грудня 1942. | No. 264. Jersey City, N. J., Thursday, December 24, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ЗІРВАНА СКАЛА РОЗДАВИЛА АВТОБУС З ЛЮДЬМИ

АЛИКВИПА (Пенсилвенія). — Пятьдесять тон землі і каміння зірвалось над шляхом недалеко міста Аликвипа, Па., і впало на переїзджаючий автобус. Наслідок був страшний: майже всі люди, разом з шофером були роздавлені. Дотепер викопано 21 трупів, а ще мабуть залишається під землею чотири. Лише один кут автобуса не роздавлено. І в ньому врятувався один старший чоловік. Він зазнав лише частинного поранення. Видрапавшись із автобусу він спинив інше переїзджаюче авто, поїхав до міста і там заалярмував місцеві власти.

ПЕРЕДРІЗДВЯНИЙ РУХ.

НЮ ЙОРК. — В передріздвяних днях рух по залізницях змігся. Важко на залізницях дістати місця і нераз навіть на великій віддалі треба цілий час стояти. Чимало місця тепер забирають вояки, котрі приїздять на відпустку. Власти закликали кілька разів цивільних людей, щоб на час свят здержалися з поїздками і дали змогу подорожувати воякам. Міські власти Ню Йорку, в співпраці з ріжними організаціями, заявили, що всі вояки, котрі перебуватимуть на відпустці в Ню Йорку, а котрі не матимуть нагоди поїхати до своїх родичів, дістануть святочні обіди, дарунки і розривки підчас свят. — Нажаль нюйорські деревця цього року не будуть освічені, з огляду на протилетунські охорони.

СЕРЕДНІ СТЕЙТИ ДІСТАЛИ ПІДВИЩЕНИЙ ПАЙОК ОЛИВИ.

ВАШИНГТОН. — Голова офісу заряду цін, Ліон Гендерсон, заявив, що середні стейти дістали підвищений пайок паливної оливи. В середніх стейтах тривають великі морози і той пайок треба було піднести. — Він теж заявив, що колиб студінь, що триває в східних стейтах, далі продовжалась то й східним стейтам треба буде піднести пайок. — Адміністратор газоліни і паливної оливи, Гаролд Ікес, заявив, що справа з оливою не представляється так погано, як дехто її малює і нема зовсім потреби попадати в якусь паніку. Судячи по нинішнім положенні оливи для конечних потреб тої оливи для всіх знайдеться.

ПІДВИШКА ДЛЯ МІСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК.—Міська рада ухвалила підвишку для всіх робітників і урядників міста, що побирають менше, ніж по пять тисяч долярів річно. Посадник Ля Ґвардія незадоволений з того рішення. Він перестеріг раду, що вона має лише в тій справі дорадчий голос, а не рішальний. Він також зробив заввагу, що рада, коли ухвалює іншим підвишку платні, повинна застановитись над збільшенням приходів. Радний міста, Коген, закинув посадникови, що йому щось бракує.

ЗАГАДОЧНА СМЕРТЬ АТЛЕТА.

НЮ ЙОРК.— В нюйорськім шпитали помер загадочною смертю атлет Кристшен Кегел, що ще недавно відгравав в американськім спорті гри в мяча велику ролю. Одного дня він прийшов з міста, до свойого дому в Джексон Гайтс, приголомшений якимсь ударом. На голові мав рани. Він сів у сінях дому, в котрім мешкав і вже далі не міг піднятись. Напів притомно щось говорив до себе, начеб його хтось копнув у голову. Його забрали до шпиталя, де він, не відзискавши притомности, помер. Поліція тепер старається розкрити ту тайну, себто, чи дійсно хто його копнув у голову, чи може він десь впав і сам зранився.

КУПУВАННЯ НА ПЕРЕД.

ВАШИНГТОН. — В урядових колах Вашинґтону знов починають говорити про те, щоби розпочати по цілій Америці кампанію за купно ріжних річей наперед. Себто, люди вже тепер моглиб купити собі авто і що місяця на нього складати рати. Але те авто вони дісталиб щойно по війні. Цей спосіб поміг би зараз по війні зрушити з місця цивільний промисл, а також, він поміг би в теперішню пору відтягнути з обігу біля шість біліонів долярів, на котрих нема продуктів, та котрі скріпляють інфляційні течії.

ПЕРЕСТОРОГА ПЕРЕД ВИБУХОВИМ ЛАДУНКОМ.

НЮ ЙОРК. — Військові власти видали розпорядок, що в повіті Несо, біля місточок Фармінґдейл і Бетпейдж, Лонг Айленд, один бомбовик, що був змушений осідати, викинув з себе вибуховий ладунок. Колиб хто той ладунок знайшов, хай не рухає його, а зараз повідомить власти, а саме, летунський військовий майдан Мичел Філд. Той ладунок виглядає немов яка-яка округла бляшана, або паперова пушка. Колиб та пушка трісла, то з нутра виднітиме жовта субстанція.

Стеля на Харчеві Ціни Піде Вгору

ВАШИНГТОН. — В адміністраційних колах говорять, що плян піддержування фармерства державними субвенціями буде занеханий. Замісць того буде підвищена стеля на харчеві продукти, щоб у той спосіб дати змогу продуцентам харчів вирівнати кошти праці і переробки харчів. Піднесення стелі матиме інфляційні тенденції. Але по довших ваганнях урядові чинники вибрали це як менше зло, бо субвенції фармерства потягнулиб за собою великі кошти.

ЗАТОПЛЕННЯ ДВОХ ЯПОНСЬКИХ КОРАБЛІВ

АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Американські бомбовики, що виконували свою службу біля Соломонських островів, натрапили на японський конвой і його обкидали бомбами. У висліді два японські транспортові кораблі пішли на дно. — На фронті в Новій Ґвінеї, в околицях Буни, союзні війська атакували японські позиції, котрі, як подано в воєннім звіті, „були добре підготовані і укріплені".

ЗАКЛИКАЮТЬ ДО СПІВПРАЦІ З РОСІЄЮ

НЮ ЙОРК. — Голова комітету взаємовідносин праці, Елмер Дейвис і дорадник президента Рузвелта в робітничих справа, Сидней Гилмен, в прилюдних промовах закликали до тісної співпраці по війні з союзниками Америки, зокрема з Росією. Вони говорили, що суспільні устрої Росії і Америки, що так зо собою ріжняться, не повинні бути в цьому перешкодою.

ПРОДУКЦІЯ ГУМИ В БРАЗИЛІЇ

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Америка, в порозумінні з бразилійськими властями, розпочала на широку скалю продукувати ростини, котрі мають в собі гумовий сок. Для тої цілі американські власти вже в короткому часі виплють в долину Амазонки 50,000 робітників. А опісля буде вислано ще 30,000. Два робітники, за обчисленням знавців, дадуть в наступному році одну тону сирої гуми.

Американські Летуни в Англії Будуть з Весною Готові до Найбільшої Офензиви

ЛОНДОН. — Ґен. Генрі Ж. Ф. Милер, що є командантом американської Восьмої Повітряної Сили, яка є в Англії, заповів, що з весною нагромаджені там американські повітряні сили будуть цілком певно в такому положенню, що зможуть повести і найбільшу повітряну офензиву. Очевидно, що американські летуни будуть далі продовжатись, але тут іде про пляновану велику офензиву. Ґенерал Милер заявив, що американські летуни сповняють тепер свої завдання знаменито, налітаючи раз-у-раз Німеччину і окуповані нею краї. Але до офензиви на великанські розміри треба ще більше літаків і матеріялів, які тепер постійно з Америки напливають.

РАТУВАТИМУТЬ МАБУТЬ ТІЛЬКИ ТУНІС

КАЇРО (Єгипет). — Війська ґен. Ромеля так скоро відступають з Лібії, що виглядає, що вони навіть не задержаться в Триполісі й не будуть його боронити, а поспішать до Тунісу, щоб там злучитись з частинами німецького ґен. Волтера Нерінґа і пробувати ставити остаточний опір. Ґен. Ромель хоче не допустити, щоб злучились армії ґен. Айзенговера і ґен. Монтґомері, до чого ці ґенерали змагають. Кажеться далі, що ворог не є ще розбитий, та що завдяки пригожому для нього теренови він таки випатував дещо війська. Тому треба надіятись в Тунісі важкого опору. Це стверджують теж і аліянтські командоси.

НАЛЕТ БРИТІЙЦІВ НА МІНХЕН

ЛОНДОН. — Уже пятим наворотом бомбардували брітійські летуни Мінхен, місце народин націзму. Місто полишено в полумях, але втрачено 12 британських літаків. Налет був дальшим доказом, що повітряна офензива в Европі є тепер у руках Аліянтів.

ПРЕМІЄР МАНЧУКА ВІДІБРАВ СОБІ ЖИТТЯ

ЧУНҐКІНҐ (Китай). — Воєнне міністерство оголосило, що закінчив самогубством ґенерал Чанг Чінґ-гуї, премієр Манчука, що є під японською контролею. Він відомий як вояк і політик, близький дорадник останнього китайського короля, що став з ласки японців королем Манчуко. Кажуть, що ґен. Чанг відібрав собі життя, бо не міг довше стерпіти японських насильств. Він теж потроїв перед самогубством свою родину та вбив японського дорадника.

ВСЯ ВУЛИЦЯ ДЛЯ НИХ.—Американські вояки, прибувши до якогось китайського міста, вибираються на оглядини його. В першому ряді три сержанти й один „простий", два уроженці Каліфорнії, один Вискансину, один Північної Каролайни. Світлину переслано радіом з Чункінґу.

СОВЕТСЬКІ ЧАСТИНИ ВВІЙШЛИ НА УКРАЇНСЬКУ ЗЕМЛЮ

МОСКВА. — Советська офензива від Дону на захід досягла вже України. Американські кореспонденти подають, що деякі советські частини вже перейшли кілька миль української землі. На полудні офензива змагає до того, щоб заняти Ростів над Доном. Якщоб це сталось, то німці понеслиб великанську поразку, бо армія з якого міліона вояків попалаб у советську засідку. Іде про ті німецькі війська, що ще є під Сталінградом і на Кавказі. Одинокий для них ратунок був би вивтікати кораблями через Чорне море, але ледви, чи це їм вдалося. Советські звідомлення далі подають про „безпорядочний відступ" німецьких військ та про величезну воєнну добичу. Від 16. грудня, коли то почалась теперішня офензива, як кажуть Совети, вбито або взято в полон 55,000 німців, забрано 108 німецьких повзів, 1,637 гармат, 2,369 машинових крісів і т. д. В однім дні, кажеться у советськім воєннім звідомленню, знищено 7,000 німців на степах над Доном.

ПОСТІЙНО Й ЗАВЗЯТО ВІДБИВАЮТЬСЯ...

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Ось це є все, що можна вичитувати тепер з німецьких воєнних звідомлень про боротьбу на советсько-німецькім фронті.

ФРАНЦУЗЬКІ ВІЙСЬКА ДЛЯ УКРАЇНИ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Швайцарський часопис „Трібін де Женев" подає, що Гітлер зажадав від Ляваля створення французької армії, яка малаб бути вислана в Україну і до Польщі, щоб там сповняти окупаційну службу над тими краями.

„ГІТЛЄР КАПУТ — АНТОНЕСКУ КАПУТ".

З СОВЄТСЬКОЮ АРМІЄЮ ПІД СТАЛІНГРАДОМ. — Кореспондент Юнайтед Прес подає свої враження, яке мав з розмов з румунськими полоненими: офіцирами і вояками. Отже виходить, що в Румунії ненавидять Гітлера і німецьких наїздників, бо те, що Румунія опинилась по стороні „Осі" принесло їй таку катастрофу, якої цей край ще ніколи не переживав. Вона скінчиться, кажуть полонені, трагічним кінцем для Антонеску, румунського диктатора, наставленого Гітлером. Що так полонені відчувають, каже кореспондент, видно теж і з того, що вони себе витають словами „Гітлер капут — Антонеску капут". Особливо нарікають полонені, що походять з Басарабії, де селяни найбільше витерпіли. Кажуть, що там мордовано й тортуровано ціле населення, перевівши всюди передом повний грабунок. Також в цілій Румунії жалують, що край пішов до війни з Росією, з якою Румунія була завжди „в союзі".

ВДОВОЛЕНІ ТИМ, ЩО ЗАГАРБАЛИ УКРАЇНУ.

СТОКГОЛЬМ. — Націстівський часопис „Фелькішер Беобахтер" пояснює німцям, щоб не дуже журитись тим, що діється на воєнному фронті в Африці, бо війна вирішиться в Европі, а зокрема в Росії. Часопис каже, що Німеччина не зацікавлена тепер „справою кольоній", себто в теперішньому значінні Африкою, бо це, що вона здобула в Росії, є для неї вистарчальним. Очевидно, що тут мається на думці природні багатства України, яку нацисти думають навіки затримати. Як тільки Росія буде цілком переможена, каже часопис, її полудне, себто Україна, буде визискана економічно для Райху. Але, додає часопис, ця справа ще не така близька, бо війна з Советами може ще тягнутись літами.

НІМЕЦЬКА МОРАЛЬ ПІДУПАДАЄ.

СТОКГОЛЬМ. — Й. Ґебельс, націстівський міністер пропаганди, візвав сотки окружних націстівських пропаґандистів розпочати різдвяну кампанію для піднесення моралі населення. Кажуть, що чорні відомости з фронтів дуже пригнобили ціле німецьке населення. Ось це Різдво виглядає для німців найчорніше з усіх, які памятають. Замітне теж те, що в німецькій пресі пишеться тепер про советських вояків як „твердих противників", яких тяжко побороти. Також виясняється німцям, що нема такої війни, в якій не приходилось би переносити тяжкі невдачі.

ДИКТАТ ГІТЛЕРА ЛЯВАЛЕВИ.

ЛОНДОН. — Швайцарські поінформовані джерела подають, що Гітлер дав Ляволеви, голові французького уряду, ультимат, в якому є такі домагання: Винищити проти-ґітлерівців в Франції, продовжати процес проти бувшого премієра Едварда Еріота та інших, вдержувати німецьку армію в Франції, віддати всю французьку індустрію в досі неокупованій Франції в німецькі руки, вислати 400,000 французьких робітників до Німеччини. В заміну за сповнення того всього Гітлер обіцяв зліквідувати демаркаційну лінію в Франції й дозволити на поворот французького уряду до Парижа. Теж вимагав поставлення армії, що бороласяб по стороні Франції. Вона малаб складатись з добровольців. Але нема таких, що вірилиб, що така армія моглаб постати без примусу.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Theree months	$2.50

Надсилайте Привіти!

Маємо наших в армії. Мають їх у першу чергу — родичі. Мають їх браття та сестри і найближча рідня. Мають їх наші громади. Мають їх наші організації. Мають їх відділи У. Н. Союзу. І всі ними гордяться. А коли так, то чи не булоб гарно, колиб ми на українське Різдво післали їм привіт через „Свободу" і „Юкрейніен Віклі"? І чи не получитиб нам тих привітів, як це тепер буває, з пропаґандою за розпродажю воєнних бондів і марок? А заразом ще й помогти таким робом ще й добрій справі — своїй рідній ґазеті!

Наближається останній речинець, коли можемо надсилати Святочні побажання від своїх орґанізацій, чи від себе самих, щоби були видруковані в тому святочному числі нашої ґазети, що вийде з нагоди нашого Різдва. У тій справі адміністрація „Свободи" віднеслась до наших читачів і орґанізацій, а зокрема до урядників відділів У. Н. Союзу на руки відділових секретарів. Хотілиб ми, щоб цей зазив стрінувся з прихильним відгомоном. Для нас він буде ознакою, що громадянство розуміє вагу свого часопису в ті переломові часи, які отсе переживаємо. Цей відгомін буде заразом теж виразом того, що наш загал свідомий, що висилає своїх синів боротись за добру справу: американську й українську. А коли так, що маємо перемогти у тій війні грубу силу і варварство, то треба нам усім дбати теж і про те, щоб державна скарбниця мала потрібні для такої перемоги фонди. Ось це теж повинно знайти відгомін у наших святочних побажаннях.

Вже з цього видно, що „святочні побажання", що їх думаємо цього року поміщувати в нашій ґазеті, повинніб мати інший характер, відповідаючий духови часу. Не кажемо, що хто має подавати. Це залежить від уподобання кожного, що бажає собі такі побажання в часописі помістити. Піддаємо тільки те, на що слід під теперішню хвилину памятати теж і з нагоди Різдва.

Памятаймо, що навіть ось такі побажання це теж свого роду „історія". З давних чисел „Свободи", коли приходиться шукати за матеріялами про американсько-українське життя, можна не одно цікаве вичитати теж і з оголошень. Колись можливо хтось буде вичитувати „історію" теж і з наших „святочних побажань". Тому пишім просто й щиро, що в души й на серцю, памятаючи в першу чергу за американську землю, що тепер у війні, як теж за поневолений український нарід, з якого ми походимо, та якого гірка доля теж нас журить. Очевидно, що як про одно так і друге не забуде часопис у своїх святочних статтях. Але не шкодить, коли буде слово й від читачів, хочби у виді святочних побажань. Цеж обмінюється побажаннями — одна Родина. А У. Н. Союз і „Свобода" з „Юкрайніен Віклі" творять уже доволі велику родину!

До Питання Повоєнної Европи

Поважне занепокоєння в польських кругах викликала поява в Лондоні книжки Джорджа В. Кітона (Keeton) професора права університетської колеґії в Лондоні, і Рудольфа Шлесинджера під наголовком: Росія й її західні сусіди. Різні польські часописи на еміґрації присвячують книжці довгі замітки, часто полемізуючи з нею завзято. Мусить вона цікавити всякого, що цікавиться майбутнім миром по другій світовій війні.

Польську пресу й політиків занепокоює основна думка цеї книжки, що головною підпорою европейського мира має бути „провідництво" Росії на сході Европи. Менші національні держави проф. Кітон уважає видно заслабі й між собою занадто посварені, аби на них можна оперти якусь триваліщу інтернаціональну будову. З огляду на те, що ні Британія ні Америка, на погляд проф. Кітона не зможуть ні захочуть цікавитися ближче східною Европою, а Німеччина це край ворожий й буде переможений, не має іншого виходу, як віддати Росії це провідництво.

З того вступного висновку проф. Кітон і Шлесинджер роблять дальші. Передовсім, що Росія повинна сягати своїми границями далі на захід, ніж вона сягала до вибуху цеї війни, отже передовсім вона повинна дістати всі краї, які вона дістала на основі союзу Сталіна з Гітлером.

Потребу такої розвязки східно - европейського мира проф. Кітон і Шлесинджер доказують на різні заставки. Говорить між іншим, що Росія понесла проти Німеччини великі жертви, що вона витримувала вперто напір націстів і в цій війні остаточно віднесе перемогу і це все дасть їй „з конечности" провідне становище між східно-европейськими державами, „головно тими, що належать до славянської раси".

За такою самою розвязкою східно-европейського питання стоять, на виводи проф. Кітона, і інші згляди. Він добачує приміром у всіх краях, припираючих до Росії, сильні протинімецькі настрої й стремління, які їх розположують прихильно до Росії: в Естонії й Лотвії, наприклад, існує ненависть до балтійських баронів, у Литві ненависть до свіжих німецьких окупантів, у Басарабії „значне число населення воліло би уряд советський ніж румунський", навіть у Румунії „є сильний рух комуністичний, що стремить до включення того краю до советської Росії". За прилучення „підкарпатської Руси" до Росії проф. Кітон і Шлісинджер бачать аж три причини: раз населення це словяни; друге, воно має просоветські симпатії; третє, Чехословаччина в цім краю не дуже зацікавлена.

Польща в виводах проф. Кітона виходить відсталою країною, яка ніколи не вспіла поставити розумного кроку на дорогу поступу. До того це країна напаслива супроти своїх сусідів, яка все хоче мати більше землі, ніж їй по слушности мало би належати. Навіть відбудована в Версаю Польща не дбала зовсім на волю народів, населюючих краї, які вона загарбувала. В Ризі вона не питалася українців, чи вони хочуть належати до Польщі.

Доповняючи образ відбудови східної Европи, проф. Кітон і Шлесинджер радять створити там передовсім два бльоки федераційні: поперше, федерацію балканську з Югославії, Альбанії, Семигороду, Банату й Болгарії, під проводом цеї останньої; подруге, федерацію дунайську з Австрії, Чехословаччини, Мадярщини й Румунії. Польщі автори не вважають підходячою кандидаткою ні для одної з тих федерацій. Як Польща говорить про федерацію, вона думає про свій імперіялізм. Під господарським оглядом Польща не має для інших держав ніякої примани федеруватися з нею. Через те, на думку проф. Кітона й Шлесинджера, польські думки про створення якоїсь федерації між Росією й Німеччиною під польською гегемонією є фантастичні.

Німецько-польські граничні спори проф. Кітона і Шлесинджера радять розвязати через віддання Польщі Ґдині; Данціґ треба повернути Німеччині. Східні Пруси мали би дістати Польща, Німеччина мала би зате вживати виключно залізниці й автомобілеві дороги, нею збудовані. Німеччина видимо не повинна би бути поменшена.

Польський алярм спиводу появи цеї книжки має видимо за собою припущення, що цього роду книжка може поважно вплинути на публичну опінію Британії, а потім і Америки, а далі на становища американського й англійського урядів при вирішуванні границь держав на майбутній мировій конференції.

СЛАВА БОГУ, ЩО МИНУЛОСЬ, БОДАЙ НЕ ВЕРТАЛОСЬ!

(Думки з приводу промови був. през. Гувера).

Ті Шевчекові слова насуваються при читанні останньої промови був. през. Гувера, що її він виголосив минулого тижня у Шікаґо. През. Гувер належить безперечно до кращих представників старого американського духа. Характеризує його правдиве человіколюбіє та безкорисне бажання принести щастя та волю цілому людству. Він ворог всякого політичного лукавства та кривлення душею; до своїх правдиво американських ідеалів підходить, як на старого політичного діяча, навіть доволі безкомпромісово.

Як на мешканця західної півкулі, Европу знає він доволі добре; в часі безпосередно по світовій війні провадив він з поручення през. Вилсона рятункову акцію для виголодженої Европи. Свою головну кватиру мав він у Парижі, в тогочаснім осередку політичних переговорів та митарств усього світа; звідси розїздив він по цілій Европі, на захід від території окупованої большевиками, несучи вимореній европейській людности поратунок від голоду та хоріб: передовсім від тифу, що прокинувся тоді був у цілій центральній та східній Европі, що теж так траґічно скосив геройську армію Західної України в історичнім „чотирокутнику смерти". Був. през. Гувер був також в столиці Західної України, у Львові, вступав теж до сиротинця українських воєнних сиріт при вул. Потоцького, веденого СС. Василіянками.

Полишав по собі якнайкращу память правдивого філянтропа та людини безсторонної. Його портрети ще кілька літ потім висіли на стінах добродійних установ Східної Галичини. Маючи докладно закреслене поле праці — ратувати людські життя — до чинної політики не мішався, хоч річ природна як „цілий чоловік", з розумом та серцем, видів усе беззаконіє, що діялося тоді в світі, а також на Західній Україні, безправно окупованій поляками всупереч волі не тільки през. Вилсона, але навіть мирової конференції.

Як сказано, през. Гувер мав свою головну кватиру в Парижі як шеф допомогової акції для цілої Европи. Тому й належав до найвизначніших американців з окруження през. Вилсона, хоч без політичного призначення. Саме це тим краще вможливляло йому приглядатися тій політичній кузні, що її тоді відкрили в Версалі. Не беручи безпосередного уділу в політичних митарствах та крутійствах, а тим самим і невідповідальний за ту політичну роботу, міг тим кращий суд виробити собі про це, що тоді творилося. Версаль це мале місто під Парижем, віддалене від французької столиці яких 15 миль, з славною палатою французьких королів; там саме засідала Мирова Конференція, там фабрикувалися ті трактати, що їх през. Гувер назвав „траґедією Версалю".

В часі попередної світової війни союзні держави черпали повними жменями, як і тепер, з американської матеріяльної допомоги, а в останнім році також з жертв крови американського вояцтва. Тому ніби приняли взнеслі засади американського през. Вилсона про право самоозначення народів, себто, що ніякого народу не можна змусити жити під тою владою, якої він не хоче. Коли по скінченій війні прийшлося ті американські засади переводити в життя, показалася у цілій своїй наготі людська брехня та хижацтво людської бестії, що й по тільки жертвах людських жить не думало принести людству пожаданий мир, тільки усіми способами людської облуди прямувало до того, щоб сусіда закути у нові ще важчі кайдани.

През. Вилсон змагався з тими діявольськими силами, але тоді коли побіда була вже по стороні аліянтів, не дуже то й рахувалися з тим американським ідеалістом. Версальський Мир попарцелював та закував у кайдани теж український нарід побіч низки інших народів та став очевидно посередною причиною другої світової різні, що її ми нині свідками.

Та послухаймо, що говорив през. Гувер про це зібрання міжнародних беззаконників, що видало на світ „Траґедію Версалю", як сказав през. Гувер. Як джентельмен та філянтроп не говорив він, щоб когось обвинувачувати або з того кути політичний капітал для себе. Говорив тільки як приятель людства, щоб майбутня мирова конференція не повторювала попередних помилок, за яку солено заплатило і ще нині платить людство, але щоб майбутний мир був справді „Миром Народів".

„При кінці світової війни — говорив през. Гувер — ми мали період завішення зброї, що тривав довгих 9 місяців. А впродовж того часу тисяча дипльоматів сорок націй на засіданнях, що тривали цілими днями, змагалася та боролася, щоб розвязати великанські питання, що мали відноситися до цілого світа. А потім прийшов довгий період непевности ратифікації тих трактатів.

„Мій безпосередний обовязок в часі конференції був виразно окреслений такими реальними справами як голоду та зарази, які погрожували зруйнувати ті правдиві основи, на яких мир мусів бути будований.

„Одначе ті мої заняття вповаджували мене що хвилини у стичність з тою довгою боротьбою, щоб привернути мир та порядок та вкінці з повною невдачою то зробити. Щодня я був свідком, як старі приспані сили націоналізмів, завойовництва та мілітаризмів працювали під заслоною вирафінованої дипльоматії. **Я бачив як зростали себелюбні апетити, як змагалися зі собою ідеали, особи та амбіції людські. А ненависть, страх та охота відплати теж засідали при тім столі.**

„Конечна потреба звести докупи ті всі інтереси збільшала тільки конфлікти та зроджувала нові. **Намножилася сотня гнізд інтриґ. Спроба розвязати сотню питань за одним замахом створила вимріяну нагоду для комбінацій та фабрикування плянів в темних закамарках.** Цілий світ пер до поспіху зі страху, що весь світовий лад може розлетітися на кусні.

„Я приглядався здеґенерованій конференції у її завзятущій боротьбі за силу. Постепенно сили знищення відсували духові сили ідеалізму та справедливости на задний плян. Вкінці правдиве замирення змела сильна струя інтриґ, політичних сил та конфліктів. Воно відразу розбилося серед крутіжу руйнуючих компромісів та об скелі себелюбних інтересів.

„А це мало бути замирення, явне для цілого світа та апробоване публичною опінією!... Чи ті закиди треба піднести проти провідних осіб конференції? Там було багато гідних, ба навіть героїчних мужів. Одначе путали їх не тільки сили серед самої конференції, але також чуттєві струї та домагання з їх країв. Президент Вилсон і много інших провідників заслугують на признання, не на критикування, за їх боротьбу, що її вони там зводили".

Так виглядало оце неморальне середовище міжнародної торгівлі живими народами. Серед того середовища брехні та облуди родилося теж і польське панування над Західною Україною, румунське панування над українською Буковиною та Басарабією, чеське над Карпатською Україною. Серед такої міжнародної забріханости орґанізувалася виправа Денікіна проти молодої Української Народної Республики.

Висилані західними державами експедиції російської реакції ослаблювали український демократичний уряд у боротьбі з комуністичною напалою, від якої провідники версальської конференції старалися ще тоді відгороджуватися „кільчастим дротом" як висловився шеф всіх інтриґ та головний чиновник поневолювання українського народу, французький премієр Клемансо.

Річ природна, що през. Гувер, як добрий американець, не бажав би собі другого такого торговища волею народів по теперішній вигрі. Тому він пропонує не спішитися з остаточним замиренням, тільки радить, щоб переможні держави установили „тимчасовий мир", визначили тимчасові границі, а по якімсь часі, коли економічне життя верне до спокою, приступили до розважування кожного питання світової політики зокрема. Таке рішення аж тоді малоб набрати обовязуючої сили, колиб свобідно вибрані представники даного народу погодилися на таке вирішення.

Ніхто не має найменшого сумніву, що през. Гувер бажав

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

17)

— Наше? То є, властиво, ваше діло! — сказав поспішно о. Нестор. — Щож, щастибі, щастибі на все добре! Я не хочу несправедливо судити про Адася й бажаю йому всього доброго.

— О, я знаю це, знаю! — з уданим жаром промовила пані Олімпія. — Я знаю, що ви бажаєте йому добра й не відмовите своєї помочі, коли ходить про те, щоб те добро осягнути.

— Помочі? — з переляком видивився на неї о. Нестор. — Чим же я можу йому допомогти? Я старий чоловік. Коло панночок із роду-віку не вмів заскакувати...

— Ах, жартуєте, панотче! — весело скрикнула пані Олімпія, вставши також із місця і збираючи зі стола посуду й накриття. — Ну, та це діло важне. Ми ще про нього поговоримо, правда? Адже я думаю, що наша довголітня знайомість, наша приязнь дає мені право говорити з вами по щирости! Ну, ну, так до побачення! Ах, а ще одно, трохи не забула! Сьогодні оті молоді люди, що я про них згадувала, Адасеві товариші, будуть у мене в гостині. Хочете, щоб я й вас запросила, щоб ви побачили, послухали їх?

— Мене? — знов із переляком скрикнув о. Нестор. — А мене чого між молодих паничів? Що я для них за кумпанія? Ні, ні, дякую красненько!

— Ну, як думаєте. А булиб побачили брата тої панночки, про котру я згадувала.

— Брата! А що мене той брат обходить? Ні вже! Я волю посидіти в себе спокійно або пройтися по саду!

— Воля ваша! До побачення, панотче!

І пані, забравши посуду й накриття, вийшла від о. Нестора. А той мовчки, таненастанно порушуючи губами, почав збиратися до церкви.

IV

О. Нестор правив утреню дуже помалу. В річах обряду й богослуження він був педант. Кожну молитву читав чи співав звільна, виразно, не кваплячись і не ковтаючи слів, і того самого вимагав від дяків. Парох місцевий, наслідник о. Нестора, о. Крайник, молодий іще й дуже живої вдачі чоловік, прийшовши до церкви в півутрені, дуже нетерпеливився в захристії. Він був натще, і його ждала довга Служба Божа з проповідю й акафистом, а о. Нестор по утрені буде вільний. О. Крайник не дуже прихильно відносився до о. Нестора, хоча в очи йому чинився дуже покірним та послушним через те, що о. Нестор жив у дворі й, як мовиться, „мав плечі" у коляторки. Правда о. Крайник досі не потребував протекції о. Нестора й духом чув, що на випадок потреби о. Нестор не дуже квапивсяб йому допомогти, та все таки він волів заховувати хоч про око людське приязні відносини до свого попередника, знаючи, що той бодай коли-не-коли, виручить його в церкві, а хто зна, може коли допоможе й де в чім іншім.

Уже була майже восьма година, коли о. Нестор ледвене-ледве дочитав утреню. О. Крайник, не чекаючи, поки він усе скінчить, убрався в фелон і став у царських вратах до мировання; ця функція несла певний, хоч і невеличкий дохід, і тут парох не давав другому виручуватися. Крім того, в о. Нестора дуже вже тряслися руки, щоб він міг братися за це утяжливе діло. Він і так, утомлений цілогодинною стоянкою при вівтарі, вийшовши в захристію, як був у фелоні й епатрахилі, так і сів на мягкому, шкурою оббитому кріслі й довгу хвилю кашляв та важко віддихав, поки Деменюк, повертаючи та нахиляючи його, як автомата, знімав з нього богослужні ризи.

— Га, га, старість не радість! — воркотів о. Нестор, важко хитаючи головою. Не служать ноги... ані груди... ні! А проте слово Боже... святий обовязок... Ні, ніколи не згоджуся на те, щоб отак питлювати, як ті наші молоді.

Цей докір, хоч загально сказаний, відносився без сумніву й до о. Крайника, котрий, по скінченім мированню ставши на Службу Божу, ще заки о. Нестор добре видихався, добіг до евангелія. О. Нестор, сидячи у кріслі, раз-у-раз хитав головою, немов дрімав, від часу до часу своїм старечим голосом підтягав ураз із дяками святі співи, та все уривав, коли дяки починали занадто швидко дрібботіти, і знову критично хитав головою.

Проповідь о. Крайник звичайно говорив не по евангелію, а аж по закінченню Служби перед акафистом, і для того о. Нестор не дуже довго і ждати мусів на кінець властивого набоженства. Коли дяки відспівали „Буде імя Господне", він при помочі Деменюка встав, поправив на собі реверенду, перехрестився тричі і, взявши старий соломяний бриль, прямо з захристії боковими дверми вийшов із церкви.

На цвинтарі було чимало народу, чоловіків і жінок із дітьми. Відповідно до старого, хоч і не дуже набожного, звичаю більша частина вірних на час казання й акафисту виходила з церкви провітритись, дихнути свіжим повітрям, погрітися на сонечку та погуторити. Одні стояли громадками коло дзвіниці, інші ходили поміж могилками, відчитуючи написи на деревяних хрестах та споминаючи небіжчиків, а найбільша частина сиділа здовж церковної стіни на відсонню, балакаючи про косовицю, про погоду або судячи сусід та сусідок.

Коли о. Нестор був іще парохом у Торках, він не раз гостро виступав проти цього звичаю й казав перед казанням замикати двері церкви, щоб люди мусіли слухати його наук. Тоді його поява на цвинтарі серед цих груп, святочно поприбираних та занятих сумирними, хоч зовсім не побожними розмовами, справилаб була велику тривогу та замішанину. Але тепер вони вже не боялися о. Нестора. Новий парох, провадячи свій обовязок більше по ремісницькому, байдужими очима глядів на цей народний звичай, а о. Нестор не вважав потрібним мішатися в його педагогічні методи і наганяти людей до церкви. Отим то його поява на цвинтарі не справила ніякої тривоги. Навпаки, старі й малі почали підходити до нього, кланяючись чемно, й цілувати його по руках.

О. Нестор, очевидно, рад був тим ознакам пошани, які показували йому селяни. Його память послабла вже: він тямив і знав по імені тільки старших своїх парохіян; молодших не міг пізнавати. Та проте він ласкаво всміхався до них, гладив їх по головах, запитував, чиї вони й як живеться їх батькам, а зі старшими радо вдавався в довші розмови. Треба додати, що й Деменюк, котрий не відступав його за ввесь той час, багато допомагав його памяті, нагадуючи йому імена з важніші події з життя кожного з тих людей, що підходили до нього. (Дальше буде).

Інтереси Жінок

Не всі диктатори трактують жіноче питання однаково. Фашистівські диктатори відносяться до жіночого питання цілковито інакше, ніж диктатура пролетаріяту. Перші хотілиб цілковито відтрутити жінок від економічного і суспільно-політичного життя й зробити з них родільниці можливо найбільшого числа дітей, евентуально хазяйок дому, куди стомлений політичними, економічними і мілітарними справами чоловік міг би час до часу забігати на спочинок і розривку. Щоб осягнути це фашистівські диктатори славословлять дім і скріпляють найменше звено суспільного організму, котрим дотепер була родина. Диктатура пролетаріяту старається розточити те найменше звено суспільности — родину, і накликує жінок до чогось цілковито іншого: до так званої „економічної рівности", до змагань жінки на економічнім полі, в фабриці, професії, на ріллі та всіх інших ділянках суспільного життя. Дотеперішні завдання жінок, розумне і мистецьке ведення дому, виховання дітей, і т. п., диктатура пролетаріяту висміває. „Жінка стане рівною чоловікові, коли буде працювати нарівні з чоловіком біля машини, в копальнях, а навіть у фронтових лініях. Ці речі дають доказ рівноправности, а не розманіжені функції біля дому, миски і колиски", кажуть вони.

Та це ще не значить, що розточуючи родину диктатура пролетаріяту зовсім не дбає за підріст нових поколінь. Їм також потрібно нових поколінь, для тих самих цілей, що й іншим народам. Але продукцію нових поколінь, на думку диктатури пролетаріяту, повинні жінки виконувати доривочно і з мусу. Доривочно в тім розумінні, що вродивши дитину матір повинна резигнувати з її дальшого виховання, віддаючи ту дитину на виховання державним виховним заведенням. З мусу в тім розумінні, що ролі родження дитини ніяк не можна перебрати від жінки і передати якійсь фабриці, чи якійсь одній організації. Хоч не хоч, а ту ролю таки далі треба залишати жінці.

Жінки демократичних країв визнаються на облесливих словах фашистівських диктатур і на „рівности" пролетарської диктатури. Вони не даються ловити на ніяку приману. Вони дуже добре розуміють, що вони, як жінки, є дещо відмінної фізичної будови від чоловіків, мають дещо відмінну психіку, чи чуттєвий апарат, і мають дещо відмінні природні функції. Відмінність психіки всеціло залежна від відмінної природньої ролі. Її природним завданням є родити нові покоління, дбати щоб не вигибав її рід, раса. З тих то причин вже її психіка склонна до більшої любови до тих молодих поколінь, до більшої посвяти в їх вихованні, а далі до більшої відрази до всіляких воєн, мордів, вигублювання людського роду. Старі малярі залюбки малювали Матір Божу в товаристві чисельних анголят. Ці анголята це малі діти, ненароджені іще нові істоти, котрим справжня матір бажалаб дати життя і привести їх на світ. Вона хотілаб бачити їх живими, здоровими, усміхненими, щасливими, а не залитих кровю порозриваних трупів. Це найголовніша і найсвятіша роля жінки. Тої ролі ніхто жінці не може відобрати, ніхто заступити.

Та попри свої чисто жіночі завдання жінка є іще складовою і нерозривною половиною цілої суспільности, цілого народу, цілої цивілізації. Не можна собі уявити суспільности, в котрій булиб лише жінки, або лише чоловіки. Все, що маємо на світі, це спільна власність обох полів. Вони разом живуть, разом промишляють, разом тішаться успіхами своєї праці, або сумують своїми невдачами. Й коли мова про чисто жіночі справи, треба наперед собі добре уявити, що саме належить до чисто жіночих справ, а що до загально людських.

Як сказано, родження нових поколінь, це чисто жіноче завдання. Також в перших роках життя дитини далеко більший вплив на кристалізацію діточого характеру має мама. Вона також всеціло відповідала за харч, який подає дитині та яким буде тіло дитини. Але придбання того харчу, роздобуття грошей на харч, на дім й інші матеріяльні потреби це вже справа не жінки, а чоловіка. Зновуж можність заробити той гріш десь у фабриці, чи якійсь іншій економічній інституції, це вже справа не самого чоловіка, чи жінки, а цілої суспільности. Коли жінка журиться над тим, що її чоловік, мимо найкращої волі, це заробляє подостатком гроша, вона журиться не над жіночою справою, тільки над загально суспільною. Також вона розвязує не жіночу, лише загально суспільну, справу, коли покидає дім і йде до фабрики, чи де інде, працювати, щоби збільшити родинні приходи і двигнути свій дім на вищий суспільний щабель. Її участь у фабриці, чи де інде, змінює цілу суспільну структуру й через те та справа є так само чоловіча як і жіноча.

Як та участь виглядає в практиці? Ми знаємо, що в часі депресії деякі фабрики, щоб дістати дешевшу працю, наймали до ріжних робіт жінок. Жінкам вони платили половину того, що за ту саму роботу платили чоловікам. У висліді чоловіки тратили роботу, а на їх місци працювали жінки. В деяких місцевостях повстали такі відносини, що чоловіки займалися хатньою роботою, варили, прали, замітали хату, а жінки працювали по фабриках. Внаслідок тої зміни родинні приходи цілком не збільшились, а навпаки, зменшились на половину. Бо жінка, працюючи в фабриці, діставала за дану працю половину тої платні, що її діставав чоловік. В Америці донині існують тисячі ріжних підприємств, в котрих жінки за дешевшу заробітну платню виперли чоловіків і самі стали на працю.

В нинішних часах брак робучих рук. Тому справа участи жінок в економічнім житті не то, що не викликає безробіття, але навпаки є дуже пожаданим явищем, бо збільшає воєнну продукцію. Але по війні знов може зайти така зміна, що буде робучих рук подостатком. При удосконаленій техніці можна буде виробити дуже багато продуктів, не затруднюючи по фабриках людей обох полів. Чи доцільно буде тоді на масовий лад штовхати жінок, навіть за однаковою заплатою, до тяжких змагань на економічнім полі на рівні з чоловіками? Чи тим ми створимо кращий поділ суспільної праці? Чи створимо більше матеріяльних і мистецьких цінностей, більше щастя на землі? Чи жінка справді осягає рівність, чи вищість, коли йде вранці до фабрики, а вечером звідтам наскрізь перетомлена вертає, в той час як чоловік клопотався фізично лекшим завданням, купном харчу, кухнею, пранням, шиттям і т. п.? Як що жінки переконані, що вони тим дійсно здобудуть вищість, то, безсумніву, вони повинні до цього всією силою далі прямувати.

Але, здобувши це, себто усунувши штучні соціяльні ріжниці, створені чоловіком, їм іще таки залишиться справитись із ріжницями тілесними з тою ролею, котру на них вложила природа, а котрої чоловік ніяк не буде в силі виконати, а це — приводження на світ дітей. Виконувати цю природну ролю працюючи водночас тяжко в фабриці, чи бізнесі, буде досить важко. При завзятті і витривалости можна і це подолати. В Африці є дикі племена, в котрих жінки виконують всі тяжкі роботи, до ведення війни включно. Чоловіки є там паразитами, ледацями, на яких жінки дивляться з погордою. Коли може таке бути в Африці, може бути і в нас. Та залишається іще далі питання: Кому це вийде на користь?

Чи Лише Перемогти?

Коли американський часопис подає вістку про відбуваючуся в місцевости появи часопису конференцію, то це може бути тільки проста місцева новинка. Коли про таку конференцію подають вістки часописи в дальших місцевостях, то з того вже видно, що конференція має ширше, якщо не все-краєве значіння. Колиж на таку конфереціию відкликуються великі встанови зпоза краю, то це знак, що конференція має міжнародне значіння.

Ці завваги насуваються на донесення про відбуваючуся в Еврейській Обєднаній Колегії в Синсинаті, Огайо, чотириденну конференцію, влаштовану організацією американських рабінів, для розгляду основ справедливого й тривалого мира в світі. Коли цю вістку подають газети далеко поза місцем конференції, то це знак, що вона має краєве значіння. Коли на конференції відкликуються такі люди, як найстарший епископ державної церкви Англії, архиепископ Кентербері, та такий католицький духовник, як монсіньор Райен, то це знак, що значіння конференції сягає ще ширше, поза границі краю.

Можна сказати, що має вона таке значіння не лише формально, але й глибиною думок, які піднято на тій конференції. Передовсім зараз на вступі конференції відкривець конференції поставив перед конференцію рубом питання: чого нам треба в цій війні? Чи самої тільки перемоги? Він говорив: „Маємо досить доказів на те, що тепер робляться зусилля викривити добутки перемоги, для національних страхів, для пережитої й неморальної ізоляції, для реакційних і бурбонських сил темноти".

Він звертає далі увагу, що лише невпинною спільною працею можна позискати сумління людства для справедливого й тривалого мира, а передовсім совість народів англійської мови, котрі в мирових радах будуть мати рішаюче слово. Він висказувався зарівно проти мира, опанованого англьо-саксонськими державами, як проти мира, опанованого Росією або Китаєм. „Мир", говорив він, „не може мати ніякої національної закраски. Він мусить бути наддержавний і наднаціональний". Він закликав конференцію до просвічення американської публики й до утвердження її в новім ідеалізмі, який був би „здібний ставити опір штучкам демагогів й кличам прихильників племінности, котрі будуть відкликатися до всякого упередження й грати на кожній слабости душі, аби звести на ніщо заходи оперти суспільний порядок на слушности, справедливости й любови".

Цю осторогу піддержав між стрічками своїм привітом на конференцію монсіньор Райен, коли він писав: „Всі люди доброї волі бажають собі справедливого й тривалого мира". Цим він теж підняв думку, що не досить перемогти й не досить мира. Треба мира справедливого й тривалого, бо лише такий мир це справжній мир, і лише перемога, завершена таким миром, це справжня перемога.

Слава Богу, Що Минулось, Бодай Не Верталось!

(Докінчення зо сторони 2-гої)

би якнайкращого замирення світа та найбільше справедливого порядку в світі. Одначе чи пропоновані ним способи замирення осягнулиб свою ціль? Можна сказати напевно, що ні. Тимчасові границі визначувалиб переможні держави, деякі самі заінтересовані в тім, щоб неправдою та підступом набуте панування над землями інших народів затримати й на майбутнє або ще й нові землі добути. Найкращий доказ того, це приклад Західної України. Панування добуте такими неморальними способами серед стухлої Версальської атмосфери стараються поляки зберегти й на майбутнє. Польська преса, ба навіть польська Рада Народова в Лондоні називає так добуте панування над українським народом „правами Польщі". Не дивниця зрештою, бо теперішній президент Ради Народової Грабскі у одній публікації перед війною навіть сам хвалиться, що він обріхував Мирову Конференцію в справі Галичини.

Але так само з другого боку большевики стараються зберегти за собою панування над Західною Україною добуте в угоді з Гітлером (1939). Ні одні ні другі не питаються українського населення про його справжню волю, а воно, знаємо напевно, є проти польського, але рівно так само і проти большевицького панування над Україною. А якраз ті дві заінтересовані держави малиб вирішувати ті „тимчасові границі" на українських землях!

Дальше, яка є сила на світі, щоб державу, що „тимчасово" дістане владу над чужою територією, потім усунути, колиб конференція вирішила інакше. Практика з попередної війни повчає, що доконані факти, себто безправне загарбування, скорше удержувались, ніж найшласьб якась сила, щоб безправного посідача усунути з тої землі. Хтож буде зачинати нову війну в обороні справедливости?

Вкінці, чи є можливий свобідний вибір представників народу під чужинецьким володінням. Такі „вибори" відбувалися на Західній Україні під польською окупацією 1922 року, 1940 року під червоною окупацією. Але ніхто й на хвилину не сумнівається, що „такі вибранці" не мали права говорити в імені українського народу. Виразники правдивої волі українського народу сиділи тоді у польських концентраційних таборах, у большевицьких тюрмах, або на Сибірі. Нині, під гітлерівською окупацією, є вони знов в тюрмах або в підпіллі.

Зреалізувати священне бажання през. Гувера щодо справедливого упорядкування світа булоб тільки тоді можливе, колиб усі спірні країни, між ними в першу чергу цілу Україну, по остаточнім розбитті націстично - фашистівських сил окупувала американська армія і колиб доперва під тою незаінтересованою американською тимчасовою владою відбувся свобідний вияв волі українського народу та інших народів, покривджених неморальним Версалем та подіями по 1919 році. Тільки тоді буде можна говорити про рішення свобідної волі українського народу! А як воно випалоб, щодо цього немає у нас ніяких сумнівів.

ВІДЗНАЧЕННЯ ҐАЗЕТЯРЯ.—Ліо Дишер, воєнний кореспондент, дістає відзначення „пурпурового серця" від ґенерала Фредендала, що командував американськими військами при їх висіданні в Орані, в Алжірі. Дишер, шукаючи вісток для своєї ґазети, пішов з вояками й не дивився, що довкола нього свистали кулі.

З УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Нам подають:

Концерт Романа Придаткевича в суботу, 26. ц. м. в Салі Української Централі в Нюарку, відзначається виконанням пораз перший аж трьох нових музичних творів для скрипки з фортепіяном.

Два з тих творів це композиції Романа Придаткевича.

Перша новинка це:

Українська Рапсодія на кобзарські мотиви. Це ширше закроєна композиція, яка складається з Думи, Пісні і Танків. Твір зачинає дума про бурю на Чорному морі:

„Гей, на Чорному морі, на камені біленькому,
Там сидів сокіл ясний,
Жалібно квилить-проквиляє
Та на Чорнеє море пильно поглядає.
Що на Чорному морі все не добре починає,
Зла - супротивна хвиля наступає
Судна козацькі на три части розбиває"...

І немов приказ пригадує мелодія пісні:

„Ой їхав козак та через байрак
На коня похилився,
За ним отець-матуся:
Не їдь сину, вернися".
„Ой, не вернуся, отець-матуся,
Поїду на чужину,
Та й кінь вороний, я сам молодий
То там не загину,"

А Дума продовжує:

„А третя часть тут ся має,
По середині Чорного моря
На бистрій хвилі, на лихій хуртовині, пропадає"...

Нараз сцена цілком змінється. Веселий танок „Молотички" перебиває мелодія „Козачка", „Метелиці", „Горлиці" і це все ефектовно закінчує угловатий мотив першого танкового ритму.

Друга новинка це: „Невісточка", весільний пачерк.

„Невісточко - переміночко,
Перемини моє зіллячко.
Перемини хату мести,
Перемини воду нести".
„Ой зацвили фіялочки, зацвили
І всю гору камяную укрили".

Тут впадає весела коломийка і знов:

„Невісточко - переміночко,
Перемини..."

Впадає мотив коломийки, що закінчує і заокруглює цю музичну сценку.

Третьою новинкою і немов атракцією вечера це опрацьована Василем Барвінським „Пісня про щасливу Америку" українська імігрантська народня пісня.

„Полетів би на край світа,
Як вітер, що в полю літає,
гей,
В американський край;
Лем (Лиш) жаль ми вас моі
верхи,
Зелені, жаль."

Композитор цього твору, що доставив доказ ідейної звязи українського емігранта з прибраною батьківщиною, був нагороджений 26-го жовтня '932 р. на конкурсі „Обєднання Українських Організацій в Америці" за дороге для Америки надбання.

Кромі вище згаданих творів, більшість включених в програму творів не була ніколи в стейті Ню Джерзі виконувана.

П. Петро Ординський, співучасник концерту Придаткевича, виступить в двох частинах програми з ефектовно дібраними піснями.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Створення Обєднаного Комітету.

Дня 15. грудня ц. р. в церковній галі на Семій вулиці в Ню Йорку відбулися установчі збори представників українсько-американських організацій на терені Ню Йорку і після вичерпних нарад та дискусії вони створили в Ню Йорку „Обєднаний Комітет Українсько-Американських Організацій".

Степан Ковальчук, голова Комітету Союзових Відділів, за почином котрого відбулись ті збори, відкрив збори короткою промовою і пояснив ціль зборів. Він сказав, що на терені Ню Йорку вже давно давався відчувати брак такого Обєднаного Комітету і через той брак громадська праця ниділа. Після того списано і відчитано представників ріжних організацій.

Приявними були: Степан Ковальчук — Комітет Відділів У. Н. С., Ню Йорк, Н. Й.; Мартин Малетич — „Дністер" 361 від. У. Н. С.; Евген Ляхович — 204 від. У. Н. С.; Іван Галичин — 361 від. У. Н. С., Петро Кучма — 361 від. У. Н. С.; Василь Павлюк — відділ „Провидіння"; Михайло Ликтей — в. 69 У. Н. С.; Андрій Мельничук — Українське Університетське Товариство; Василь Винницький — Укр. Церковна Громада св. Юрія в Ню Йорку; Іван Бобецький, Степан Хархан — Т-во Золота Липа; Степан Курляк — від. 435 У. Н. С.; Павло Стахів, Михайло Коваль — Братство св. Володимира від. 130 У. Н. С.; М. Підгайний — Комітет Відділів У. Н. С.; Михайло Кравчук — Союз Бизнесменів; Теодор Шимкович — укр. відділ А. Ч. Хреста; Микола Близнак — 204 від. У. Н. С.; Люба Ковальська — мол. хор, Ню Йорк-Ню Джерзі; Софія Федович — Укр. Універ. Товариство; Софія Починок — хор молоді; Станислава Гурин — Сам. Золотий Хрест в. 1; Марія Близнак — Сам. Зол. Хрест в. 15; Марія Марусевич — Союз Українок в. 3; Марія Демидчук — в. 293 У. Н. С.; Катерина Джорджія, Розалія Красновська — укр. відділ А. Ч. Хреста; Марія Ригель — від. „Провидіння" ч. 1.; Степанія Галичин — в. 455 У. Н. С.; І. Ватраль — в. 66 У. Н. С.

По прочитанні приявних делегатів, серед яких було чимало молоді, предсідник зборів заявив, що є заступлених 90% нашої нюйорської організованої громади. Після того приступлено до вибору президії зборів. Вибрано: Д. Галичина — предсідником; Марію Марусевич — заступницею; секретарями: Мартина Малетича від української мови, Любу Ковальську від англійської.

Перебираючи збори предсідник Д. Галичин заявив, що в теперішню хвилю ми не то, що не можемо послаблювати нашої громадської роботи, але мусимо її скріпляти. Бо саме тепер Америка є в війні і треба всім працювати, щоб виконати якслід ті обовязки, котрі на нас накладає війна. Щоб це можна якслід виконувати треба гуртуватись в Обєднані Комітети, бодай з такими організаціями, з котрими можна буде співпрацювати. Після цього розвинулася широка дискусія. Всі приявні заявлялись за потребою створення такого обєднаного комітету. Опісля предсідник покликав ще кожного делегата зокрема і всі одноголосно ствердили, що комітет треба створити.

Після дискусії приступлено до ухвалення назви комітету і вибору уряду. Ухвалено таку назву: „Обєднаний Українсько-Американський Комітет міста Ню Йорку", по англійськи: "United Ukrainian - American Committee of New York City".

До уряду увійшли: Степан Ковальчук — предсідник; містопредсідники: Марія Близнак і Андрій Мельничук. Секретарі: Мартин Малетич від української мови, Люба Ковальська від англійської. Касієр — Михайло Кравчук; фінансовий секретар — Степан Курляк. Контрольна Комісія — Катерина Джорджія, Марія Ригель, Михайло Ликтей. Серед поданих тут членів Екзекутиви є пять осіб, що роджені в Америці. До ширшого комітету входять по одному представникові від кожної заступленої організації.

Крім того збори вибрали як свого представника для ріжних контактів, конференцій і заступництва перед корінною американською й українсько-американськими організаціями Дмитра Галичина. Також збори вибрали комісію зложену з Е. Ляховича, М. Коваля, С. Шумейка і С. Курляка, котра має виготовити організаційний правильник, що вміщав би в собі головні основи праці Комітету, як теж права та обовязки поодиноких організацій, входячих до нього. Порушено теж справу вкладок до Комітету і рішено, щоби висоту вкладок залишити доброї волі поодиноких організацій, з апелем, щоб ті вкладки не були занадто низькі. Також рішено запросити до участи в Комітеті ще інші наші організації, яких адреси подали присутні делегати.

Новообраний предсідник С. Ковальчук забрав слово і закликав приявних, щоб якслід виконували свої обовязки, щоби на чергових річних зборах можна булоб виказатись доброю працею. Збори ухвалили в найкоротшому часі знов скликати збори, на яких правильник буде затверджений і накреслити практичний плян праці.

Приявний.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

З ювилею на А. Ч. Хрест.

Приятелі й родина громадян Лазоришинів прибули численно до церковної галі, щоб їм зложити побажання з нагоди 25-ліття їхнього подружого життя. Громадянин Завадецький попросив до слова о. Турулу, а цей побажав від себе і присутним Ювилятам діждати 50-літнього ювилею. Пані Анастазія Бігун згадала при кінці милої забави за Американський Червоний Хрест: На ту ціль зібрано $14.15, які відіслано до заряду А. Ч. Х. в Рочестер. Зложили: громадяни Лазоришини $2, а пані Рерчик і Бігун по $1, а решта дрібними.

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

17)

Таку чудасію впровадили червоні окупанти свідомо, щоб унеможливити всяку наукову працю в академії, а саму ту установу обернути в зборище комуністичних — галабурдників. Річ природна, що всеї тої „громадськости" як цю профанацію української науки стала тепер називати комуністична преса, не було ніколи й донині нема в російській, так званій „Всесоюзній Академії Наук". Це був тільки злобний московський винахід для хахлів.

Ось як описує казьонний комуністичний кореспондент на терені академії участь „тої громадськости" в нищенні найбільшого українського історика М. Грушевського: „Дискусія (в якій брали участь теж представники робітників) викрила цілковито буржуазну та фашистську суть наукової та політичної діяльности представника буржуазної науки — акад. М. С. Грушевського. (Відомо, що акад. Грушевський був близький до соціялістичних поглядів). Ця дискусія не тільки **зняла з М. С. Грушевського авреолю наукової незаперечности,** а вона й показала усю шкідливість для трудящих мас тої наукової та політичної роботи, що її вів і веде акад. Грушевський. Дискусія також викрила всю ту роботу, що проводив згаданий академик для імперіялізму, для реставрації капіталізму у нас. В наслідок цієї дискусії група наукових робітників, учнів М. С. Грушевського, визнавши шкідливість роботи, що її проводить Грушевський, склала заяву про своє бажання боротися проти цього. Але реальність цієї заяви, як і інших заяв має бути провірена тільки їх дальшою практичною діяльністю. На це тепер чекає все дійсно радянське в академії наук".

Ось так виглякала та радянська „громадськість", що обертала академію в позорище, в суд туманів над вченими світової міри.

Мабуть небагато вже й міг зробити для ратування престіжу академії і комісар М. Скрипник, бо процес Спілки Визволення України та „викритий" заговір в установі, що підлягала його ресортові, сильно захитали досі здавалося незрушиме його становище. Посипалися напади червоно-московських шовіністів і на самого Скрипника, що повело й до його трагічної смерти 1934 року.

По його смерти московські комуністи вже не дуже й числилися з опінією. Більшість видань природничо-технічного відділу переходить таки на російську мову. Наукових праць, з обсягу української мови, літератури, історії чи інших українознавчих наук, оскільки їх ще взагалі можна назвати науковими, появляється щораз то менше. По якімсь часі ніби відновлено журнал „Україну", а цілий перший зшиток наповнений до огиди понижаючими людську гідність покаянними статтями; одна „вчена розвідка" вийшла навіть спід пера самого Сталіна, а саме його вказівки як складати історію радянських народів. Це вже був вершок глуму над українською наукою зокрема, та над всякою наукою взагалі.

Злишна була вже й демагогія з всеукраїнською назвою академії, бо тепер вже скасували не тільки назву „Всеукраїнська Академія Наук", а ту установу прямо назвали тільки „Академією Наук УСРР", чим сказано, що київська академія навіть не мусить бути українською, ані займатися українською наукою, тільки наукою на терені того „малоросійського губернаторства", яке для світа називали все ще Українською Радянською Републикою. Зрештою київська академія стала наділі тільки провінціональним інститутом для пропаганди комунізму на України, підчиненим Всесоюзній то є Російській Академії Наук, як ціле життя України Москві.

Боячися протесту з боку західно - українських академіків, які як заграничні члени могли скорше протестувати проти нищення української академії наук, прямо всіх їх викинули з тої установи, счеркаючи їх з членства; теж річ нечувана в світі. Аж коли червоні заняли знов Західну Україну, їх членство з огляду на опінію західних українців відновлено. В той спосіб червона Москва на ділі зліквідувала це огнище української науки.

Українську науку за кордоном на міжнародних зїздах репрезентувала київська академія наук тільки до р. 1928, останній раз на Міжнароднім Конгресі Істориків у Стокгольмі (1928). По тім році вже ніхто ніколи не бачив представників української академії за кордоном. Натомісць від того часу Всеукраїнську Академію Наук чи Академію Наук У. С. Р. Р. на наукових їздах репрезентували все москалі з російської академії наук, як от хочби на наступнім конгресі істориків 1933, на якім я мав честь репрезентувати Наук. Товариство ім. Шевченка у Львові. Запитані мною московські делегати: „А деж представники Всеукраїнської Академії Наук"? „Не приїхали, — ми репрезентуємо також і Українську Академію" — була відповідь.

Як за царату, так і тепер, представництво української науки за кордоном мусіло перейняти знову Наук. Товариство у Львові, бо робити того вченим з „української держави" було „не льзя!"

в) Наукове життя Західної України.

Як перед світовою війною так і під польською владою в першу чергу зосереджувалося у львівськім **Науковім Товаристві ім Шевченка у Львові.** Обставини одначе для наукової праці були тепер куди гірші. Товариство понесло багато страт в часі світової та визвольної війни. Війна на половину прорідила ввесь науковий доріст, що поклав своє життя чи то за чужу справу в часі світової війни, чи за справу батьківщини по світовій війні. Війна теж зруйнувала фінанси товариства. Досконало вивінувану друкарню вивезли москалі до Росії; бібліотека була в стані цілковитого хаосу. Треба було зачинати не тільки від відбудови варстатів наукової праці, але також збирати наново розсипані наукові сили, підховувати молоді.

Повоєнний період наукового життя Західної України всежтаки зазначився помітною роботою. Тимбільше слід це підкреслити, що Наукове Товариство ім. Шевченка за польської влади не то ро. не діставало з боку польської держави майже ніякої матеріяльної піддержки, але навпаки стрічалося з перешкодами передовсім з боку скарбових влад, що за часів влади пілсудчиків обкладали товариство нераз немилосердними податками, дарма; що це була установа чисто культурна.

Перші повоєнні роки треба було посвятити майже виключно на відбудову матеріяльної сторінки товариства, що сталося під головством першого та другого повоєнного президента акад. Щурата та Студинського, щоб на сяко тако упорядкованій матеріяльній базі вести дальше наукову працю та розбудовувати наукові інститути найвищої наукової установи Західної України.

В першу чергу побільшилася значно **бібліотека** Наукового Товариства ім. Шевченка майже вдвоє, головно завдяки живому книжковому обмінови зі Східною Україною в часі світлого розвою української науки в Київській Академії перед її розгромом 1930 року, в часі так званої українізації. Дальше зросло теж зрозуміння громадянства для потреби збирання цінних слідів українського культурного життя. Не диво проте, що більша частина архівів визвольної боротьби та акти українського життя під Польщею, як наприклад, архів Тайного Університету у Львові, Пласту і тощо збагатили архіви товариства.

(Дальше буде).

ПОВІТРЯНА КАТАСТРОФА.

ПУЕБЛО (Колорадо). — В повітрі, підчас лету, один військовий літак наїхав на другого і відтяв йому хвіст. Літак без хвоста рунув у землю і розбився, потягаючи за собою сім військових осіб у жертвах.

ПОДАРОВАНО КАРУ ВЯЗНЕВИ.

НЮ ЙОРК. — Суд подарував кару старому вязневи, Джеймсови Овенови, що втік з тюрми 19 літ тому й після того вженився та був примірним громадянином, живучи під назвищем Филип Соливен. Овен колись ькрав річи вартости $10 і за те дістав півтора року тюрми.

УЧЕНИЦЯ ПОБИЛА УЧИТЕЛЬКУ.

НЮ ЙОРК. — 16-літня учениця нігретянка, Пеноло Джансон, побила свою власну учительку, коли та, знайшовши біля неї фляшку з вином, звеліла їй піти до директора школи. Вийшовши від директора учениця напала на учительку і її побила. Її віддано судовим властям.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДЕЩО ПРО U. S. O.

Бачу, що в „Свободі" згадується нераз за жертви, що їх складають американські українці для організації ЮСО. Відколи я в війську знаходжуся вже на четвертім місці. І всюди знаходжу приюти ЮСО, гарно умебльовані з книжками і часописами. Є куди зайти, відпочати, чи прочитати якусь книжку чи якийсь журнал. Ось тут, в Стактон, Каліфорнія, заряд ще докладає старань, щоб кожної суботи була окрема артистична програма для вояків. Я був на такій програмі 5. грудня. Виступали знамениті американські артистичні сили з танками і піснями ріжних країв і народів. Виступали теж і вояки, найбільше з Ню Йорку, що дістали найбільше оплесків. Та найбільше враження викликала діточа програма. Була зложена з дітей „симфонічна орхестра". Діти теж віддавали ріжні комічні сцени, а ролі дівчат перебрали хлопці. Було теж багато ріжних промов. Між іншим говорило трьох священиків. Хочу зазначити, що вояк, що є присутний на такій програмі, забуває на хвилину за війну та ріжні жури,, а це добре, бо це свого роду відпочинок, який потрібний, щоб набрати нових сил. А таких сил нам усім треба, а найбільше тим воякам, що є з українського роду, бо вони ще мають завжди на думці й те страшне горе, яке переносить многострадальна Україна.

Згадую за те, щоб запевнити тих українців, що жертвують на ЮСО, що вони роблять дійсно добре діло. Та організація заслугує на загальне попертя. Ваші жертви ідуть для ваших синів, братів чи знакомих. Тому, коли де закликають складати жертви на ЮСО, давайте на ту ціль. І давайте щиро й щедро.

Тома Івасечко,
Кемп Стактон, Каліфорнія,
член 301 від. У. Н. Союзу.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Річні збори Тов. Укр. Січ, від. 170, відбудуться в неділю, 27. грудня, в год. 5. ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Просимо всіх членів прийти на ці річні збори, бо є важні справи до вирішення. Буде звіт фін. секр. і інших відділових урядників з діяльности за минулий рік і буде точний звіт з балю. Просимо довгуючих членів вирівнати свій довг перед річними зборами. Також просимо членів на зборах зголосити до відділового секретаря на яку суму закупили воєнних бондів, бо це потрібне для підрахунку У. Н. Союзові. По річних зборах і виборі уряду буде весела несподіванка для своїх членів і членниць. — За уряд: О. Логин, предс.; М. Фурка, кас.; Т. Наконечний, фін. секр., 16 Sanford Pl., Jersey City, N. J.

ДО КАСЬКИ МАСЛЮХ, теперішна адреса не відома, але остання відома адреса була Манастирець, пов. Ліско, Галичина, Польща.

Отсим повідомляється вас, що остаточне рішення на розвід а. v. m. було признане проти вас у процесі Пола Маслюха, а також знаного як Павло Маслюх, ваш муж, яке буде вислухане в Суді Комон Пліс ч. 1 для повіту Філядельфії, Вереснева Сесія 1939, ч. 234, в понеділок, дня 25 січня 1943 о 10 годині рано, в котрім то дні Ви маєте явитись і подати причину, якщо яку маєте, чому такий розвід не повинен бути признаний проти Вас в Суді Комон Пліс ч. 1. кімната А, ч. 246, Сіти Гол, Філядельфія, Пенна.

BRENNER & BRENNER
Harry N. Brenner,
Attorney for libellant
510 Bulletin Building
Philadelphia, Pa.

ТАРЗАН, ч. 690. В лапці.

З камяним спокоєм Тарзан стояв і слухав, як щур перегризає закровавлений мотузок, що звязував його руки.

Він чув, що тиснення шнурка чимраз більше слабне. Далі він сіпнув руками і шнурок зовсім розірвався. Тарзан був **вільний.**

Але саме в тій хвилині пяний Скреґ дивився на Тарзана і завважив, що сталося. Не думаючи довго він кинувся до **Тарзана.**

Тарзан мусів перебігати попри Скреґа. І той зумів схопити кінець мотузка, що баламкався з одною руки **Тарзана.**